

*Заріпова Ірина Миколаївна,
здобувачка ступеня вищої освіти «магістр» педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна,
к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ

В умовах сьогодення інклюзія потрібна нашій державі як засіб досягнення соціальної справедливості в інтересах учнів з особливими освітніми потребами. Тому, наразі, одним із актуальних і найважливіших факторів у сучасній школі є рух за інклюзивну освіту.

Проблему інклюзивної освіти та навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти досліджували Ю. Бондар, Л. Будяк, А. Василюк, Ю. Вірич, Е. Данілавичюте, С. Єфімова, А. Колупаєва, О. Казачінер, Г. Кравченко, Л. Лавріненко, С. Литовченко І. Луценко, В. Маланчій, І. Малишевська, Ю. Найда, М. Порошенко, Т. Сак, Г. Сіліна, Л. Сидорів, Н. Слободянюк, Н. Софій, О. Таранченко, А. Хіля та ін. У дослідженнях згаданих авторів розкриваються сутність інклюзивної освіти, її основні поняття, особливості організації та управління нею, специфіка організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, оцінювання їх навчальних досягнень.

Сьогодні теоретично визначено основні напрями досліджень у цій галузі. Розвиток практики інклюзивної освіти у Новій українській школі пов'язаний із створенням умов для навчання дітей, що потребують додаткової освітньої підтримки.

На думку З. Шевців, поняття «діти з особливими освітніми потребами» охоплює категорію дітей, життєдіяльність яких характеризується будь-якими обмеженнями чи відсутністю здатності здійснювати діяльність способом чи у межах, які вважаються нормальними для дитини цього віку. Це поняття характеризується надмірністю чи недостатністю порівняно із звичайним у поведінці чи діяльності, може бути тимчасовим чи постійним, а також прогресуючим та регресивним [7].

О. Таранченко констатує, що однією з фундаментальних потреб людини є потреба в освіті. Вона і розвивається у певному соціальному контексті, виявляючись у різних видах діяльності [6].

Е. Данілавичюте розуміє під терміном особливі освітні потреби дітей як спектр освітніх та реабілітаційних засобів та умов, яких потребують діти цієї

категорії та які їм необхідні для реалізації права на освіту та права на інтеграцію в освітньому просторі закладу освіти [1].

Н. Заєркова та А. Трейтяк визначають «особливі освітні потреби» дітей як «потребу у спільній освіті, які сприймаються як соціальні взаємини між тими чи іншими суб'єктами освітнього процесу [2].

У своїх працях О. Волошина, Е. Данілавічюте, М. Мушкевич, М. Порошенко виділяють такі групи дітей із особливими освітніми потребами:

1 група – це діти з порушеннями психофізичного розвитку: порушеннями слуху, зору, інтелекту, мовлення, опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку та емоційно-вольовими розладами [4].

2 група – це діти зі специфічними труднощами у навчанні, поведінковими та емоційними проблемами. Специфічні труднощі відзначаються в учнів із збереженим інтелектом проявляються у засвоєнні окремих навчальних навичок: письма, читання чи рахунку (дисграфія, дислексія, дискалькулія). Ці труднощі, зазвичай, носять тимчасовий характер і долаються за умови надання допомоги фахівців. Поведінкові та емоційні проблеми можуть виникати внаслідок особливих проблем розвитку (синдром гіперактивності та дефіциту уваги, негрубі розлади аутистичного спектру), а також несприятливих психологічних чинників (порушень виховання в сім'ї, дитячо-батьківських та внутрішньосімейних взаємин), що призводить до різних труднощів спілкування з однолітками та вчителями (боязкість, пасивність, замкнутість чи конфліктність, непослух, агресивність) [5].

3 група – це здобувачі освіти, у яких через соціально-психологічні, економічні, мовні, культурні причини виникають особливі освітні потреби. Сюди можна віднести мікросоціальну і педагогічну занедбаність дітей з малозабезпечених сімей або тих, хто не приділяє належної уваги вихованню та розвитку дітей, сімей соціального ризику (батьків з алкоголізмом, наркоманією), а також у дітей, які мають труднощі адаптації до місцевого соціуму або погано розуміють і не говорять мовою навчання у школі [1].

Виділення цих груп, учнів з особливими освітніми потребами дає змогу школі не випустити з поля свого зору жодного здобувача освіти, який має труднощі в навчанні, чим би вони не були викликані.

А. Колупаєва вважає, що учні другої та третьої групи, які не мають порушень психофізичного розвитку, найчастіше не звертаються та не виявляються психолого-медико-педагогічними консультаціями. Відповідно загальноосвітня школа має тримати й ці групи учнів у фокусі своєї уваги, своєчасно виявляти та надавати їм допомогу [3].

Для об'єктивної організації інклюзивного навчання в ЗЗСО важливо окреслити коло освітніх потреб молодших школярів з ООП:

- потреба у ранньому виявленні первинного порушення розвитку;
- потреба у введенні у зміст навчання дитини з ООП спеціальних розділів, орієнтованих на цілеспрямоване розв'язання завдань розвитку;
- потреба в індивідуальному підході, цілісності планування та реалізації індивідуального освітнього маршруту, адаптованої освітньої програми;

- потреба у системному моніторингу успішності оволодіння учнями адаптованою освітньою програмою та відповідності цих програм до їх пізнавальних можливостей;
- потреба у специфічному використанні традиційних методів навчання;
- потреба у тому, щоб проведення корекційно-педагогічного процесу здійснювалося спеціальними педагогами (тифлопедагогами, сурдопедагогами, дефектологами, логопедами);
- потреба організації доступного освітнього середовища;
- потреба в психолого-педагогічному супроводі;
- потреба у всебічній оцінці потреб та необхідних ресурсів для нормального функціонування сім'ї дитини з ООП.

Отже, освітні потреби дітей набувають особливого характеру через специфічний хід розвитку психічних процесів, надмірну збудженість чи гальмування нервової системи, емоційний та фізичний стан, при яких процес засвоєння програми загальної середньої освіти стає ускладненим та потребує дотримання індивідуальних темпів та постійного моніторингу. На сучасному етапі інклюзивна освіта дає змогу задовольнити особливі освітні потреби та надати молодшому школяру додаткову освітню підтримку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данілавичюте Е.А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2018. № 3 (87). С. 7-19.
2. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н.В. Заєркова, А.О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
3. Колупаєва А.А. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір як напрям гуманізації системи освіти. *Інклюзивна освіта : стан і перспективи розвитку в Україні*. Київ : Крок за кроком. 2007. С. 14-20.
4. Мушкевич М.І. Психічний розвиток дітей з особливими потребами дошкільного віку. *Проблеми сучасної психології*. Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 10. С. 480–490.
5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
6. Таранченко О.М. Сучасні підходи задоволення навчальних потреб учнів з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних закладах освіти. *Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання*. 2013. № 1. С.23-27.
7. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.